

CRNA GORA
S K U P Š T I N A

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/18-41/

Podgorica, 26. decembar 2018. godine

Odbor za ljudska prava i slobode na 29. sjednici, održanoj 24. decembra 2018. godine, u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2018. godinu, održao je Konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija na temu "Stanje u zatvorskom i pritvorskom sistemu Crne Gore".

U skladu sa čl. 62 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode podnosi

IZVJEŠTAJ
SA 29. SJEDNICE ODBORA -
KONSULTATIVNO SASLUŠANJE PREDSTAVNIKA MINISTARSTVA PRAVDE,
MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I
ZAVODA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA NA TEMU:
"STANJE U ZATVORSKOM I PRITVORSKOM SISTEMU CRNE GORE"

Na sjednici su, u skladu sa čl. 67 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali: Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Danilo Čupić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Milan Tomić, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Mirjana Radović, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dr Mevlida Gusinjac, generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Nina Milović, načelnica Direkcije za organizaciju i funkcionisanje zdravstvene zaštite u Ministarstvu zdravlja, Marina Tomović, predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“.

U skladu sa kontrolnom i nadzornom ulogom Skupštine, na **Konsultativnom saslušanju posebna pažnja bila je posvećena praćenju realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 52/17 i Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 16/18.**

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Nataša Radonjić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova Danilo Čupić i direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić informisali su članove Odbora o ključnim aktivnostima realizovanim na poboljšanju stanja u zatvorskom i pritvorskom sistemu, unapređenju prava lica lišenih slobode, ali i prava zaposlenih u ovim ustanovama.

U konstruktivnoj, dinamičnoj i veoma interesantnoj dvosatnoj raspravi, licima koja su saslušana poslanici, ali i pozvani predstavnici institucija i NVO-e postavili su **21 pitanje**:

1) Da li antistres obuke koje se realizuju za zaposlene u ZIKS-u podrazumijevaju kontinuiranu psihološku podršku službenicima svakog dana u slučaju potrebe, a naročito nakon incidentnih događaja? (*zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović*)

2) S obzirom da je početak izgradnje Zatvorske bolnice u okviru ZIKS-a najavljen za 2021. godinu, da li se razmišljalo da se u međuvremenu preduzmu neke aktivnosti kako bi se pružila adekvatna zaštita pacijentima što je urgentno posebno nakon događaja koji su se ove godine desili u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru? (*zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović*)

3) Koliko je unaprijeđen sistem „12 koraka“ za zavisnike od psihoaktivnih supstanci, da li je njime obuhvaćeno više zatvorenika na dobrovoljnoj osnovi, koje aktivnosti se preduzimaju da bi se zatvorenici dodatno stimulisali za ovaj program? (*zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović*)

4) Da li je nešto urađeno na rješavanju ranijih neidentifikovanih slučajeva policijskih službenika osumnjičenih za prekoračenje policijskih ovlašćenja? (*zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović*)

5) Da li se konstatuju nepravilnosti koje se tiču prekoračenja ovlašćenja policijskih službenika kada isti nijesu zabilježeni putem video snimka, jer su do sada u javnost izašli i procesuirani samo slučajevi za koje je postojao snimak? (*zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović*)

6) Da li su donesena rješenja o udaljenju sa posla za policijske službenike koji su prisustovali slučajevima torture ili zlostavljanja građana od strane njihovih kolega, a isto nijesu prijavili? (*koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović*)

7) U kojoj mjeri su do sada realizovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, posebno one koje su se odnosile na Centar bezbjednosti Nikšić i odjeljenja bezbjednosti Plužine i Rožaje i koji je stepen realizacije preporuka upućenih 2016. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu pravde, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije- CB Podgorica? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

8) Da li su predstavnici Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija zadovoljni saradnjom sa Zaštitnikom, kao Nacionalnim mehanizmom za prevenciju torture i koliko su, po njihovoj procjeni, preporuke Zaštitnika doprinijele unapređenju stanja u ovoj oblasti? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

9) Koji centri/odjeljenja bezbjednosti su do sada upodobljeni standardima CPT-a? (*član Odbora mr Mihailo Anđušić*)

10) Koje aktivnosti su tokom 2018. godine preduzete na daljem poboljšanju zdravstvene zaštite mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

11) Da li se planirani rok za izgradnju zdravstvene ustanove u okviru ZIKS-a može skratiti ili u međuvremenu preduzeti neke aktivnosti u cilju obezbjeđivanja alternativnog rješenja do završetka ovog projekta što može trajati i do 2023/2024. godine? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

12) Da li se planirana izgradnja Klinike za psihijatriju u Podgorici odvija planiranom dinamikom? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

13) Imajući u vidu važnost sprovođenja kontinuiranih obuka za zaposlene u Službi zdravstvene zaštite, Službi za tretman i Službi obezbjeđenja ZIKS-a, koje su ključne obuke realizovane tokom 2018. godine? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

14) Koje aktivnosti se preduzimaju u borbi protiv nasilja i zastrašivanja među zatvorenicima s obzirom da je ZIKS donio i Strategiju za sprečavanje zlostavljanja i nasilja među zatvorenicima, a nedavno se u medijima izvještavalo o nekoliko slučajeva nasilja među zatvorenicima? (*član Odbora Mirsad Murić*)

15) Koliko su u Ministarstvu pravde zadovoljni dosadašnjom primjenom sistema alternativnih sankcija, s obzirom da se njihovom primjenom doprinosi smanjenju stope recidivizma, smanjenju zatvorske populacije, a samim tim i smanjenju budžetskih sredstava koja se izdvajaju za izvršenje kazni zatvora? (*član Odbora Mirsad Murić*)

16) Da li je preporuka Zaštitnika koja se odnosila na obezbjeđivanje adekvatnih obroka za lica lišena slobode koja su zadržana duže od 24 sata realizovana u centrima, odnosno odjeljenjima bezbjednosti? (*član Odbora Mirsad Murić*)

17) Koje aktivnosti se realizuju na smanjenju broja povratnika u zatvorima, koliko povratnika je trenutno u zatvorima i za koja krivična djela su najčešće osuđeni? (*član Odbora dr Nedžad Drešević*)

18) S obzirom da je završena izgradnja Maloljetničkog zatvora, a da isti još nije otvoren zbog nedostatka adekvatnog kadra, da li će se u konkursu za zaposlenje novih službenika koji će raditi u Maloljetničkom zatvoru zahtijevati posebne stručne kvalifikacije s obzirom da će raditi sa najosjetljivijom zatvorskom populacijom? Koliko je maloljetnika sada u ZIKS-u? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

19) Da li Ministarstvo unutrašnjih poslova uskoro planira da upodobi Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode („Službeni list CG”, broj 52/2012) standardima CPT-a, s obzirom da je Pravilnik iz 2012. važeći, a Zaštitnik je u inicijativi iz decembra 2016. preporučio da se ovaj Pravilnik upodobi sa standardima CPT-a, dok je Skupština Zaključkom iz 2017. godine takođe preporučila MUP-u da sa dužnom pažnjom razmotri ovu Inicijativu i postupi po preporuci Zaštitnika? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

20) Koje aktivnosti su preduzete na poboljšanju materijalnih i tehničkih uslova rada zaposlenih u ZIKS-u? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

21) S obzirom da je u tački 8 Zaključka Skupštine donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija izražena zabrinutost zbog podatka da je kod skoro polovine zatvorske populacije u decembru 2017, odnosno kod 26% zatvorske populacije u martu 2018. dijagnostifikovan neki vid mentalnog oboljenja ili poremećaja, kao i zbog podatka koji ukazuje da veći broj zatvorenika oboli u zatvorima iako na slobodi nijesu imali smetnje zbog čega je neophodno preduzeti dodatne mjere u tretmanu zatvorenika, da li su preduzete konkretne aktivnosti na ovom polju? (*predsjednik Odbora dr Halil Duković*)

Predstavnici nadležnih institucija dali su veoma sadržajne odgovore na postavljena pitanja i dodatna pojašnjenja u vezi sa realizacijom pojedinih aktivnosti.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo zbog značajnog i vidljivog napretka u zaštiti prava lica lišenih slobode, postignutog zahvaljujući dobroj saradnji Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i njihovoj otvorenosti i iskrenoj posvećenosti ispunjavanju preporuka relevantnih međunarodnih i domaćih institucija, ali i nevladinog sektora, što je prepoznato i pozdravljeno od svih učesnika sjednice Odbora na kojoj je održano Konsultativno saslušanje.

Značajan doprinos ostvarivanju ovog uspjeha dao je i Odbor za ljudska prava i slobode koji se višegodišnjim aktivnostima, u okviru kontrolne i nadzorne funkcije Skupštine, u kontinuitetu bavi ovom oblašću, počev od 2008. godine kada je Crna Gora dobila Preporuke CPT-a, praćenjem njihove realizacije, razmatranjem brojnih izvještaja koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i praćenjem stanja u ustanovama u kojima borave lica lišena slobode realizovanim obilaskom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, Zatvora u Bijelom Polju i Pritvorske jedinice Centra bezbjednosti u Podgorici.

Odbor je kroz kontrolnu i nadzornu funkciju Skupštine Crne Gore donošenjem brojnih zaključaka animirao na zajedničko i sinhronizovano djelovanje svih nadležnih organa.

2. Odbor konstatuje da su nedovoljni kadrovski kapaciteti i infrastruktura dva ključna izazova sa kojim se suočava zatvorski sistem u Crnoj Gori. S tim u vezi, pozdravlja posvećenost Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija rješavanju uočenih problema i aktivnosti preduzete tim povodom, koje su rezultirale zaposlenjem 32 službenika u ZIKS-u tokom 2018. godine, planiranjem dodatnih zaposlenja u 2019, unapređenjem procedure za zasnivanje radnog odnosa u ZIKS-u, propisivanjem posebnih uslova za posebna zvanja službenika za poslove tretmana, zdravstvene zaštite i obezbjeđenja lica lišenih slobode u cilju njihovog kadrovskog jačanja. Takođe, Odbor cijeni značajnim realizaciju kontinuiranih ciljanih obuka u okviru projekta podržanog od Evropske komisije kojim je razvijena metodologija evaluacije obuka, definisan sadržaj programa obuka i kaskadni sistem kako bi se, po završetku projektnih aktivnosti, stvorio održiv sistem obuka.
3. Za pohvalu su aktivnosti na poboljšanju uslova boravka lica lišenih slobode, ali i uslova za rad zaposlenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, jer su u prilično starim objektima uspjeli unaprijediti uslove i više od realno mogućeg.
Odbor očekuje da će se izgradnjom četiri nova objekta u okviru kompleksa ZIKS-a: Specijalne zdravstvene ustanove, nove Prijavnice, Objekta Odjeljenja otvorenog tipa i Multifunkcionalnog objekta, za koje je Ministarstvo pravde pristupilo izradi tehničke dokumentacije i preko IPA projekta apliciralo za obezbjeđivanje sredstava za izgradnju tokom naredne godine, doprinijeti daljem poboljšanju uslova boravka lica lišenih slobode.
Odbor pozdravlja namjeru gradnje novog objekta Zatvora za sjevernu regiju u Mojkovcu, za koji je Ministarstvu pravde 6. decembra 2018. na sjednici Upravnog odbora Zapadno-investicionog okvira odobren grant u visini od 1.200.000 eura za izradu tehničke dokumentacije, kojim će se dati ogroman doprinos unapređenju postojećeg zatvorskog sistema.
4. Odbor cijeni kontinuirane aktivnosti koje ZIKS preduzima na obezbjeđivanju kvalitetne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode, naročito mentalno oboljelim licima, o čemu svjedoči podatak da je u ZIKS-u psihijatar angažovan 24 sata, dok se nekoliko puta mjesečno angažuju ljekari specijalisti (internista, urolog, psihijatar- narkolog, hirurg, fizijatar i radiolog), a takodje je nabavljena i medicinska oprema za pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode, nekadačak i bolja nego za ostale građane.
5. Odbor pozdravlja uzlaznu tendenciju u sistemu alternativnog izvršenja krivičnih sankcija jer je počev od 2014. godine kada su izrečene dvije kazne rada u javnom interesu, u 2015. godini 99 kazni, u 2016. godini 207 kazni, u 2017. 212 kazni, tokom ove godine izrečeno je čak 277 kazni rada u javnom interesu. Takođe, od prošle godine do sada uspješno je izvršeno 126 kazni kućnog zatvora. Posebno važnim smatra što je do sada samo oko od 5% od ukupnog broja izrečenih alternativnih kazni usled kršenja radne obaveze ili nepoštovanja programa izvršenja kazne u prostorijama za stanovanje zamijenjeno zatvorskom kaznom.
Odbor preporučuje dodatno ulaganje napora na primjeni sistema alternativnih sankcija jer se njima doprinosi smanjenju stope recidivizma, smanjenju zatvorske populacije, a samim tim i smanjenju izdvajanja budžetskih sredstava za izvršenje kazni zatvora.
6. Odbor očekuje da će se zaposlenjem stručnog kadra za rad sa maloljetnim licima lišenim slobode u nedavno završenom Maloljetničkom zatvoru i primjenom posebnog oblika tretmana, omogućavanjem pristupa socijalnoj, psihološkoj i obrazovnoj službi i drugim programima koji su dostupni maloljetnicima u zajednici doprinijeti daljem poboljšanju u zaštiti prava ovih lica, kao najosjetljivije zatvorske populacije i time pomoći njihovom povratku u društvo.
7. Odbor preporučuje da se u narednom periodu posebna pažnja posveti rehabilitaciji i resocijalizaciji kako bi se smanjio broj povratnika u zatvorima i ova lica učinila korisnim članovima društva.
S obzirom da je trenutno radno angažovano oko 300 od 1.150 zatvorenika, Odbor takodje preporučuje da se veća pažnja posveti radnom angažmanu zatvorenika što će pozitivno uticati

na tretman zatvorenika, ali i na povećanje sopstvenih prihoda Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

8. Odbor pohvaljuje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova na poboljšanju uslova u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode i njihovom usklađivanju sa standardima CPT-a i namjeru ulaganja novčanih sredstava u iznosu od 100.000 eura za renoviranje pritvorskih prostorija u Kotoru, Ulcinju i Beranama.
Takođe, izražava zadovoljstvo zbog postupanja Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije po Zaključku Skupštine Crne Gore i što kao prelazno, privremeno rješenje praktikuju da lica lišena slobode smještaju u najbliži centar bezbjednosti u susjednoj opštini koji je upodobljen standardima CPT-a.
S druge strane, Odbor preporučuje Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi policije da u narednom periodu ulože dodatne napore kako bi se, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima, preostali centri i odjeljenja bezbjednosti upodobili sa standardima CPT-a.
9. Odbor očekuje da se sa pažnjom razmotri preporuka Zaštitnika i Zaključak Skupštine o donošenju novog Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode usklađenog sa standardima CPT-a koje je, po riječima predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, planirano nakon usvajanja novog Zakona o unutrašnjim poslovima, kao i obezbjeđivanje dodatnih sredstava kako bi se Pravilnik implementirao na kvalitetan način.
10. Ohrabruju javni pozivi rukovodstva Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije upućeni građanima da prijavljuju sve slučajeve mogućeg prekoračenja ovlašćenja službenika policije i opredijeljenost Ministarstva za nultu stopu tolerancije prema nasilju i zloupotrebi službenih ovlašćenja.
Odbor izražava uvjerenje da će korišćenje nove balističke opreme za pripadnike Specijalne antiterorističke jedinice i Posebne jedinice policije sa istaknutom ličnom oznakom u vidu kombinacije slova i brojeva omogućiti njihovu identifikaciju u incidentnim situacijama, kao i demokratski nadzor i tužilačku istragu u slučajevima moguće zloupotrebe ovlašćenja od strane policijskih službenika, što je od izuzetne važnosti za snaženje povjerenja javnosti u policiju.
11. Odbor za ljudska prava i slobode će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu zdravlja, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", učesnicima sjednice, na upoznavanje i Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković